

HERMÍNA TÝRLOVÁ

11. 12. 1900 - 3. 5. 1993

Česká filmová animátorka, scénáristka a režisérka Hermína Týrlová se narodila v Březových Horách. Otec horník přišel o život v šachtě, a když jí zemřela i matka, vyrůstala Hermína v sirotčinci. Obtížné životní podmínky jí bránily uplatnit se podle představ a snů, které měla. Zálibou jejího otce bylo řezbářství, a tak tuto schopnost něco vytvářet pravděpodobně zdědila po něm. Loutky ji od dětství velmi zajímaly, ale než se k nim dostala profesionálně, uběhlo ještě mnoho času.

Začala v pražském předměstském divadle Uranie. Pokoušela se o balet, snažila se naučit zpívat a zahrát drobné role. S Uraníí jsou spojeny také umělecké začátky jejího manžela Karla Dodala, který jako první u nás začal dělat kreslený film.

V roce 1925 nastoupil Karel Dodal jako kreslír u tehdejšího Elektajournalu na Vinohradech v Praze, kde natáčel kreslené reklamní snímky na nejrůznější zboží, které pak byly v kině promítány před hlavním celovečerním filmem. Dodal měl tolik zakázek, že na ně sám nestačil - a tak mu začala pomáhat Hermína Týrlová, která na vlastní námět natočila film *Zamilovaný vodník*. V roce 1936 spolupracovali na reklamním snímku *Tajemství lucerny*. S Dodalem se rozešli, i když spolu později opět pracovali.

V roce 1939 skončila činnost malého pražského studia pro kreslený a loutkový film. Obor filmové tvorby nezanikl, ale přenesl se do prostředí filmových ateliérů ve Zlíně, kde Hermíně Týrlové umožnili natočit první loutkový film v ČSR podle předlohy Ondřeje Sekory *Ferda Mravenec* (1943). Problémy byly s výrobou loutek i s jejich pohybem. Nejdůležitější a také nejtěžší bylo sehnat vyřazenou kameru na snímání obrázku po obrázku. Obtížná výroba filmu trvala sedmnáct měsíců.

Po převzetí vedení filmového ateliéru německými fašisty musela Týrlová dělat nezajímavou práci, ale přemýšlela při tom, co dál. Lákala ji představa filmu, v němž by spoluhráčem loutky byl člověk, a tak vznikl *Vánoční sen* (1945). Scénář filmu napsal a režíroval Bořivoj Zeman, animovanou část vytvořila Hermína Týrlová ve spolupráci s Karlem Zemanem. Při požáru filmového studia však film shořel.

První film Hermíny Týrlové po válce, *Vzpouřa hraček* (1947), se odehrával v reálném prostředí hračkářství. Získal cenu za nejlepší film na festivalu v Benátkách a na festivalu v Bruselu v roce 1947 byl oceněn jako nejlepší film pro děti. Po tomto úspěchu nebyl zájem o náměty, které Týrlová navrhovala, protože všechny filmy byly srovnávány s předchozím velmi úspěšným snímkem. Nakonec prosadila reklamní film *Co jim schází* (1947), následovala *Ukolébavka* (1947). Příběh *Nepovedený panáček* (1951) byl obhajobou myšlenky rovnosti všech lidí bez ohledu na barvu pleti. V roce 1952 natočila film *Devět kuřátek* a v roce 1953 *Pohádku o drakovi* podle námětu spisovatele Jiřího Marka.

První celovečerní film *Zlatovláska* (1955) vznikl podle loutkové hry s textem básníka Josefa Kainara. Pak následovalo pásmo devíti lidových písniček s tancem a hrou loutek *Věneček písní* (1955), *Kalamajka* (1956) o líném Martinovi, *Míček Flíček* (1958), natočený na motivy knížky Jana Malíka, a *Pasáček vepřů* (1958) podle H. Ch. Andersena. *Uzel na kapesníku* (1958) je další krátký film, ve kterém Hermína Týrlová dala život kouskům látky. V roce 1959 získal *Uzel na kapesníku* cenu za nejlepší krátký film na Mezinárodním festivalu v Mar del Plata v Argentině a o rok později Velkou cenu v Cannes. Následovaly filmy *Vláček kolejíček* (1959), *Ztracená panenka* (1959), *Den odplaty* (1960), *Zvědavé psaníčko* (1960).

Hermína Týrlová používala netradiční materiály s uplatněním fantazie, a tak celé její tvůrčí období je členěno podle materiálů, jichž použila ve svých filmech. Jsou to dřevěné korálky, barevná vlněná vlákna, sklo a plst', a to zejména od roku 1962, kdy vznikl film *Dvě klubíčka*. V roce 1963 natáčí *Kuličku*, kde využívá dřevěných špalíčeků. Tento film je pokládán za jeden z nejzdařilejších. Ještě lepší však byla *Vlněná pohádka* (1964).

Na námět Václava Čtvrťka natočila film *Modrá zástěrka* (1965) a v roce 1966 *Sněhuláka*, kde pracovala s vlnou. Za tento film dostala Týrlová řadu ocenění. Vlnu použila ještě ve třech krátkých snímcích: *Chlapeček nebo holčička* (1967), *Psí nebe* (1968) a ve velmi zdařilé pohádce *Vánoční stromeček* (1968). Film se líbil na festivalu v Benátkách, kde získal cenu poroty. V téže roce vznikla *Korálková pohádka* a v dalším roce 1969 *Hvězda betlémská*. Vánoční nálada je zdůrazněna použitím třpytivých sklíčků a kousků staniolu, připomínajících ozdoby na stromečku.

V dalších letech používala jako materiál plst'. Tak vznikly filmy *Toulavé telátko*, *Ukradené dítě*, *Obávaná kačena*, *Kluk dostává filipa*, *Jak pejsek vyčuchal darebáka*, *Vánoce u zvířátek*, *Klukovy klukoviny*, *Růžové brýle*. V tomto období natočila velmi

úspěšný seriál o kocouru Modroočkovi podle knihy Josefa Koláře: *Já a můj dvojnožec, Já a Bělovous Zrzunda, Já a Fousek, Já a Bleděmodrá, Já a Kiki*. V roce 1975 získal tento seriál Cenu Jiřího Trnky a dostal i ceny v zahraničí. O dva roky později vzniká nový barevný seriál s hrdiny knížek Ondřeje Sekory: *Příhody Ferdý Mravence, Ferda v cizích službách, Ferda v mraveništi, Příhody brouka Pytlíka*. Z roku 1979 pocházejí krátké filmy *Jak si Jakub naposled vystřelil* a *Uspávanka*.

Přestože Hermíně Týrlové bylo v roce 1980 osmdesát let, stále pracovala. Natočila krátké filmy *Žertíkem a čertíkem, Hračky pračky* a *Prak darebák*. V roce 1985 vznikl film *Opičí láska?*.

Hermína Týrlová patří spolu s Jiřím Trnkou a Karlem Zemanem mezi naše nejvýznamnější představitele animovaného filmu. Získala řadu cen a uznání nejen u nás, ale i v zahraničí. Vytvořila impozantní dílo, které je celé věnováno dětem. Její filmy jsou plné poezie, laskavosti a pochopení, rozvíjejí dětskou fantazii a jsou dětem srozumitelné.

Hermína Týrlová zemřela ve Zlíně 3. května 1993.